

Věc: Oponentský posudek disertační práce

Název práce: **Čtenářská gramotnost při řešení slovních úloh ve fyzice**

Autor: Mgr. Tomáš Jerje

Školitel: doc. RNDr. Jan Kříž, Ph.D.

Studijní program/obor: Specializace v pedagogice/Teorie vzdělávání ve fyzice

Disertační práce Mgr. Tomáše Jerjeho se zabývá aktuálním tématem rozvíjení čtenářské gramotnosti jako jednoho ze základních pilířů výstupů všeobecného vzdělávání. Ústředním tématem je diagnostika účinnosti zavádění čtenářských strategií do výuky fyziky na základní škole.

Předložená práce v rozsahu 143 stran textu je doplněna čtyřmi přílohami, obsahujícími ukázkou slovní úlohy zadané různými způsoby, použité výzkumné nástroje (pre-testy a post-testy) a ukázky materiálů pro podporu čtenářských strategií a dovedností ve výuce fyziky na základní škole.

Práce má standardní strukturu, kdy po úvodu a formulaci předmětu a cílů výzkumu následuje teoretická část, empirická (výzkumná) část a závěr. Seznam použité literatury čítá více než 70 pramenů citovaných dle příslušných norem. Práce je psána srozumitelným jazykem, vyznačuje se velmi dobrou formální úpravou a je zatížena jen malým množstvím překlepů a dalších formálních nedostatků.

Po úvodu a formulacích předmětu a cílů výzkumu se autor zaměřuje postupně na pojmy gramotnost a postoje žáků k výuce fyziky jako východiska disertačního projektu, dále na klasifikaci a vymezení různých druhů gramotností včetně mezinárodních výzkumů, které se jejich zkoumáním zabývají a přehledem řešené problematiky čtenářské gramotnosti v České republice a ve vybraných evropských zemích. Do teoretické části autor ještě zařazuje velmi zajímavou a přínosnou kapitolu věnovanou tzv. čtenářským strategiím. Jde o velmi dobře zpracovaný přehled těchto strategií s jejich obecnými charakteristikami. Postrádám zde ale příklady, případně transformace obecných doporučení do úloh z fyziky základní školy. To by více odpovídalo zaměření disertační práce, včetně lepšího propojení teoretické a empirické (výzkumné) části. Trochu neorganicky působí v teoretické části i kapitola o pedagogickém experimentu, která mohla být součástí kapitoly o metodologii výzkumu. K celé teoretické části nemám žádné zásadní výhrady, kromě několika překlepů (např. str. 43 Eurydice, str. 48 Rabušicová, str. 75 Hawthornský atd.).

Empirická (výzkumná) část disertační práce je rozdělena na dvě hlavní kapitoly, první popisující metodologii a realizaci výzkumu, a druhou obsahující jeho vyhodnocení. Připomínku

mám k názvům kapitol, které by měly uvozovat řešené problémy a ne metody k jejich řešení (tedy nenazývat kapitoly názvy Pretest, Postest atd.). Problematické jsou i formulované tzv. hypotézy. Řada z nich (P1 – P6, P8 – P12) neobsahuje vztahy mezi proměnnými a jsou dle mého názoru formulovány nadbytečně, neboť jde o deskriptivní problémy. Některé (P7, P13) potřebný vztah obsahují, a tedy splňují charakteristiku relačního problému, ale i jejich formulace jsou nejednoznačné. Do jisté míry je i problematické dělení žáků do experimentální a kontrolní skupiny, neboť autor uvádí, že kontrolní skupinu tvořily třídy učitelů, kteří měli obavy z aplikace čtenářských strategií ve výuce. Problematická je i řada intervenujících proměnných (učitelé, školy). Na druhou stranu je třeba ocenit autorovu preciznost při vyhodnocení experimentálních dat a formulace závěrů z provedených šetření. Velmi dobře jsou také vytvořeny kvantitativní nástroje posuzování úspěšnosti řešení fyzikálních úloh, např. tzv. úrovně způsobilosti.

Přes uvedené připomínky ale velmi kladně hodnotím dosažené výsledky, a zejména řadu zajímavých materiálů, které byly v rámci realizace disertačního projektu pro podporu rozvoje čtenářské gramotnosti v rámci výuky fyziky na základní škole připraveny.

Na závěr ještě doplňuji, že jsem několik dalších spíše formálních připomínek, které nijak nesnižují kvalitu předložené práce, označil přímo do mně poskytnutého textu, a jejich využití je plně v kompetenci autora. Pro obhajobu bych rád formuloval, kromě výše uvedených, ještě následující otázky:

Jaký je současný stav učebnic fyziky pro základní školu ve smyslu podpory rozvoje čtenářské gramotnosti žáků?

Jaké plynou z výsledků provedených výzkumů doporučení pro optimální formulace učebních úloh pro výuku fyziky na základní škole?

Disertační práce Mgr. Tomáše Jerjeho představuje aktuální příspěvek k úspěšné realizaci probíhající kurikulární reformy zejména v oblasti podpory rozvoje čtenářské gramotnosti související s výukou přírodovědných předmětů. Její zpracování je i přes několik zde uvedených připomínek slibným počinem pro následování a příslušné rozšiřování uvedené problematiky.

Mohu tedy na závěr konstatovat, že práce splňuje požadavky na disertační práci v studijním programu/oboru Specializace v pedagogice/Teorie vzdělávání ve fyzice, doporučuji ji k obhajobě a navrhuji udělit akademický titul Ph.D.

V Hradci Králové dne 24. 1. 2016

Prof. PhDr. Martin Bílek, Ph.D.
Oponent disertační práce